

1e. Bij een eventueelen oorlog bestaat de kans op **schaarschte** of gebrek aan moederkoorn, door bemoeilijkten of onmogelijken invoer.

2e. Het ook bij ons rijkelijk in de natuur voorkomen van de *Lychmis flos cuculi*. Misschien wil een jong gynaecoloog zich eens met dit onderwerp bezighouden. Ik heb in de door mij geraadpleegde boeken niets over een en ander gevonden.

Amsterdam, 6 Februari 1938.

ANDREAS OTTO.

IS DE REACTIE VAN PIRQUET ONSCHADELIJK?

Het antwoord van dr. vos op bovenstaande vraag was, zooals mocht worden verwacht, in overeenstemming met de algemeene meening. Toch is het allerm minst bevredigend. Het is toch waarschijnlijk, dat niet al vos' patiënten zijn hersteld, resp. gezond zijn gebleven. Zijn antwoord wil dus alleen zeggen, dat eventuele, stornissen niet aan de misschien geruimen tijd te voren plaats gehad hebbende, cutane enting zijn toegeschreven. Daartoe zou er ook geen redelijk motief zijn, indien er geen theoretische redenen bestond om aan mogelijkheden in die richting te denken. Bij de positief reageerenden zal de werking gering zijn, maar zal bij de steeds talrijker wordende negatief reageerenden geen kans bestaan op *sensibilisatie*? Wanneer op het oogenblik van een groep studenten bij wie de reactie is verricht, in de 3 daarop volgende jaren bij voorbeeld *twee* een poos moeten gaan kuren wegens pleuritis, en het blijkt dat dit juist twee negatieven waren, zegt men: „zie je wel, die negatief reageerenden staan aan groot gevaar bloot”. Maar men zou zich de vraag moeten voorleggen of de enting soms door *sensibilisatie* ertoe kan hebben bijgedragen.

In de medische gegevens zijn zooveel mogelijke oorzaken tezamen geworpen, dat een antwoord moeilijk daaruit af te leiden valt. Daarom lijkt mij ruime proefneming op dieren niet overbodig.

Dat de enting niet zonder gevolg is, blijkt trouwens wel uit de practijk van de tweede enting, die dan nogal eens duidelijker positief is dan de eerste. Daaruit spreekt toch al een zekere sensibilisatie. Bovendien vermeldt ook dr. vos, dat het zelfs eens op de paar duizend keeren voorkomt, dat na een reactie van PIRQUET enkele dagen met temperatuursverhoging volgen. Dat beteekent dus een werking, soortgelijk aan die van een tuberculine-inspuiting.

Hoe lang heeft het niet geduurd, voordat men verband zocht tusschen de nu en dan verspreid voorkomende gevallen van encephalitis en voorafgegaane pokken-enting?

den Dolder, 5 Februari 1938.

A. STÄRCKE.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

POLA. — **Aanslag op een geneesheer.** *Il Policlinico* van 31 Januari bericht, dat de chirurg prof. ORTENSIS PAPA gewond is door een revolverschot van een man, die meende, dat zijn vrouw door den chirurg verkeerd was behandeld.

BERLIJN. — **Ziekenverplegingsdienst door studenten.** In Pruisen is reeds eenigen tijd een regeling in werking, waarbij de studenten in de geneeskunde na de voltooiing van het zesde studie-semester deelnemen aan den verplegingsdienst in ziekenhuizen. Voortaan zal daartoe in alle universiteitsclinieken gelegen-

1) *Pharm. Weekbl.*, 1938, bldz. 143.